

ଭାରତର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍

ଭଗବାନ ମହାନ୍ତି

ଝିଅଟିଏ ଥିଲା । କବିତା ଲେଖାରେ ତା'ର ଭାରି ମନ । କି ଦିନ କି ରାତି, ସେ ଏକୁଟିଆ ବସେ । ମନେ ମନେ କ'ଣ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ ଖାତାରେ ଲେଖି ପକାଏ । ବେଳ ପାଇଲେ ବାହାରେ ବୁଲି ସୁନ୍ଦରସୁନ୍ଦର ଫୁଲ, ଚଢ଼େଇ, ଗଛଲତା ସବୁକୁ ଅନେଇ କ'ଣ ଭାବେ । ସତେ ଯେପରି ଏମାନେ ତା'ର ଅତି ଆପଣାର । ଏକଥା ମାଆଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି ଜାଣିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମାଆ ଝିଅକୁ ଉତ୍ସାହ ଦିଅନ୍ତି । ବାପା କିନ୍ତୁ ଚାହାନ୍ତି ଓଲଟା । ବାପାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା, ଝିଅ ଅଙ୍କ କଷ୍ଟ, ହିସାବ କିତାବ ଭଲ ଜାଣୁ । ଥରେ ବାପା ଝିଅକୁ କେତେଖଣ୍ଡ ଅଙ୍କ କଷିବାକୁ ଦେଲେ । ମାତ୍ର ଝିଅର ଅଙ୍କ କଷିବାରେ ମନ ନାହିଁ । ଅଙ୍କ କଷିବାପାଇଁ ବାଧ୍ୟକରି ବାପା ତାକୁ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀ ଭିତରେ ରଖି ବାହାରୁ କବାଟ କିଲିଦେଲେ । କେତେ ସମୟ ପରେ ଆସି କବାଟ ଖୋଲିଲେ । ମାତ୍ର ଏ କ'ଣ ? ଝିଅଟି ଅଙ୍କ ନ କଷି ଲେଖି ପକାଇଛି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର କବିତା । କବିତାଟି ଲେଖାଯାଇଛି ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ।

ବାପା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ମନେ ମନେ କହି ପକାଇଲେ, “ବାଃ, କେତେ ସୁନ୍ଦର କବିତା !” ସେ ଭାବିଲେ ତାଙ୍କ ଝିଅ ଭବିଷ୍ୟତରେ ନିଶ୍ଚୟ ଜଣେ ବଡ଼ କବି ହେବ । କବି ଭାବରେ ନାଆଁ କରିବ ।

ପାଠପଢ଼ା ସହିତ ଝିଅଟିର ମନପ୍ରାଣ ଲାଗି ରହିଲା କବିତା ଲେଖାରେ । ବଡ଼ ହେଲା ପରେ ସତକୁସତ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ନାଁ ଜଳା । ଏବେ ତାଙ୍କ କବିତା ସ୍କୁଲ, କଲେଜରେ ପଢ଼ା ହେଉଛି । ତାଙ୍କ ଲେଖା ପଢ଼ି ଲୋକେ ଆନନ୍ଦ ପାଇଛନ୍ତି । ଏହି ନାରୀ କବିଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ବେଶ୍ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା । ଇଂରେଜ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ କବିତାକୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ କବିତାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ “ପ୍ରାଚ୍ୟ ଜଗତର କୋକିଳ” ଆଉ କେହି କେହି କହିଲେ ‘ଭାରତର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍’ । ଏହି ମହିଳା ଜଣକ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତର ଲୋକପ୍ରିୟ ନେତ୍ରୀ, ସ୍ବାଧୀନତାସଂଗ୍ରାମୀ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ।

ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ବଙ୍ଗାଳୀ ପରିବାରରେ ୧୮୭୯ ମସିହା, ଫେବୃଆରୀ ୧୩ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପିତା ଅଦ୍ଦୋରନାଥ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ ଓ ମାତା ବରଦା ସୁନ୍ଦରାଙ୍କର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଥିଲେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ । ସରୋଜିନୀ ହାଇଦ୍ରାବାଦର ଜଣେ ଡାକ୍ତର ଗୋବିନ୍ଦ ରାଜୁଲୁ ନାଇଡୁଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ବିବାହ ପରେ ସେ ନିଜ ନାଆଁ ଲେଖିଲେ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ।

ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସିଲା ପରି ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଭା ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା । ମାତ୍ର ବାରବର୍ଷ ବୟସରେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ସମସ୍ତ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଏହା ପରେ ସେ ଯାଇ ଇଂଲଣ୍ଡର କେମ୍ବ୍ରିଜ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାଆଁ ଲେଖାଇଲେ । ପାଠ ପଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦରସୁନ୍ଦର କବିତା ରଚନା କରିବା ଓ ବକ୍ତୃତା ଦେବାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜର ଦକ୍ଷତାର ପରିଚୟ ଦେଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ଭାରତ ଇଂରେଜ ଶାସନ ଅଧୀନରେ ଥାଏ । ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମିର ପରାଧୀନତା ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଗଭୀର ଦୁଃଖ ଆଣିଦେଲା । ଏଣୁ ସେ ଦେଶପ୍ରେମମୂଳକ କବିତା ଲେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କ ଦେଶପ୍ରେମମୂଳକ କବିତା ଓ ବକ୍ତୃତା ସେ କାଳର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଥିଲା । ଏପରିକି ଜବାହରଲାଲ୍ ନେହେରୁ ଏବଂ ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷଙ୍କ ଭଳି ସେକାଳର ସଂଗ୍ରାମୀ ଯୁବକମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଇ କବିତା ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୦୩ ମସିହାରେ ବମ୍ବେ (ମୁମ୍ବାଇ)ରେ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କର ଏକ ବିରାଟ ସଭା ହେଉଥାଏ । ସେହି ସଭାରେ ସେ ନିଜେ ଇଂରାଜୀରେ ଲେଖୁଥିବା ଏକ ଉଦ୍‌ବୋଧନମୂଳକ କବିତା ସୁନ୍ଦର ସ୍ବରରେ ଗାନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ କଣ୍ଠ ସ୍ବର କୋକିଳର ସ୍ବର ଭଳି ଖୁବ୍ ମଧୁର ଥିଲା । ସେହି କବିତାଟି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା । ସେ ଯେଭଳି ସୁନ୍ଦରସୁନ୍ଦର କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ ତାକୁ ସେଇଭଳି ସୁନ୍ଦର ସ୍ବରରେ ଗାନ କରିପାରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ କୁହାଯାଉଥିଲା ‘ଭାରତର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍’ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସରୋଜିନୀ ନାଜଡୁ ଭାରତର ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୧୪ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନୀତି, ଆଦର୍ଶ ଓ ସରଳତା ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା ।

କବିତ୍ବ ଓ ଭଲ ଭାଷଣ ଦେବାର ଦକ୍ଷତା ସହ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ନିପୁଣତା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୩୦ ମସିହା କଥା । ସେତେବେଳକୁ ଭାରତରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଚାଲିଥାଏ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ ମାଡିଥାଆନ୍ତି । ଇଂରେଜମାନେ ଯେତେବେଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଗିରଫ କଲେ, ସରୋଜିନୀ ନାଜଡୁ ଏହି ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ନେତୃତ୍ବ ନେଇ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଚାଲୁ ରଖିଲେ । ଦେଶପାଇଁ ସେ ବହୁବାର କାରାବରଣ କରିଛନ୍ତି ଓ ବହୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହିଛନ୍ତି ।

ଭାରତର ସ୍ବାଧୀନତା ଲାଭ ପରେ ସେ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶର ରାଜ୍ୟପାଳ ପଦବୀ ମଣ୍ଡନ କରିଥିଲେ । ଏପରି ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରିବାରେ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତର ପ୍ରଥମ ମହିଳା । ରାଜ୍ୟପାଳରୂପେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ୭୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ୧୯୪୯ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୨ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଭାରତବାସୀଙ୍କ ହୃଦୟରେ ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ଚିରଦିନ ଅମଳିନ ହୋଇ ରହିଥିବ । ସେ କେବଳ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଜଗତର କୋକିଳ ବା ଭାରତର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ନ ଥିଲେ, ସେ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ହୀରାଟିଏ ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା

- ପାଠ ଆରମ୍ଭ ପୂର୍ବରୁ ସରୋଜିନୀ ନାଇତୁଙ୍କର ଏକ ଫଟୋ ସଂଗ୍ରହ କରି ଶ୍ରେଣୀ ଗୃହର କାନ୍ଥରେ ଟାଙ୍ଗିବେ ବା ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ରଖିବେ ।
- ବିଷୟଟିର ପଢ଼ା ଶେଷରେ ସ୍ବାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସମ୍ପର୍କରେ ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବେ ।
- ସ୍ବାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସରୋଜିନୀ ନାଇତୁଙ୍କ ଭୂମିକା ସମ୍ପର୍କରେ ସମାନ୍ୟ ସୂଚନା ଦେବେ ।
- ସରୋଜିନୀ ନାଇତୁଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ପାଠ ବାହାରେ ଥିବା କିଛି ନୂଆ କଥା କହିବେ ।

ସୂଚନା

- ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସେ - ଭବିଷ୍ୟତର ସୁଗୁଣ ପିଲାଦିନରୁ ଜଣାପଡ଼ିଥାଏ ।
କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ - ବିଲାତର ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ।

ଆସ ଜାଣିବା କେତୋଟି ଶବ୍ଦ

ମଧ୍ୟବିତ୍ତ	ଉଦ୍‌ବୋଧନ	ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ
ଦକ୍ଷତା	ମୁଗ୍ଧ	ନିପୁଣତା
ଅନୁପ୍ରାଣିତ	ପ୍ରାଚ୍ୟ	କାରାବରଣ
ଅମଳିନ	ପ୍ରତିଭା	ସ୍ମୃତି

ଅଭ୍ୟାସ

୧. ଆସ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା ।

- (କ) ସରୋଜିନୀ ନାଇତୁ ପିଲାଦିନେ କ'ଣ କରିବାକୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ?
- (ଖ) ସରୋଜିନୀ କାହାକୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ?
- (ଗ) କବିତା ଲେଖିବା ସହିତ ସରୋଜିନୀଙ୍କର ଆଉ କେଉଁ ବିଷୟରେ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା ।
- (ଘ) ସରୋଜିନୀଙ୍କର କବିତା ଓ ବକ୍ତୃତା କାହାକୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରୁଥିଲା ?
- (ଙ) କେଉଁ ମସିହାରେ ସରୋଜିନୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ?

୨. ଆସ ଉତ୍ତର ଲେଖିବା ।

- (କ) ପିଲାଦିନେ ସରୋଜିନୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାପା କୋଠରୀ ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲେ କାହିଁକି ?
- (ଖ) ସରୋଜିନୀଙ୍କୁ ‘ପ୍ରାଚ୍ୟ ଜଗତର କୋକିଳ’ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା କାହିଁକି ?
- (ଗ) ସରୋଜିନୀ କାହିଁକି କାରାବରଣ କରିଥିଲେ ?
- (ଘ) ସରୋଜିନୀଙ୍କ ଇଂରାଜୀ କବିତାଟି ଦେଖି ତାଙ୍କ ବାପା କ’ଣ ଭାବିଥିଲେ ?

୩. ସରଳ ଭାଷାରେ ବୁଝାଇ ଲେଖିବା ।

- (କ) ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସେ ।

.....

.....

.....

- (ଖ) ସେ ଥିଲେ ‘ପ୍ରାଚ୍ୟଜଗତର କୋକିଳ’ ।

.....

.....

.....

- (ଗ) ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଥିଲେ ହୀରାଟିଏ ।

.....

.....

.....

୪. ଆସ ତଳେ ଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରିବା ।

ଉସାହ
ସ୍ମୃତି.....
ପ୍ରତିଭା.....
ଅମଳିନ.....
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ.....

୫. ‘ଦକ୍ଷ’ରୁ ଯେପରି ‘ଦକ୍ଷତା’ ହୁଏ; ସେହିପରି ତଳ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ନୂଆ ରୂପ କ’ଣ, ହେବ ତା’ ପାଖରେ ଲେଖିବା ।

ସରଳ.....
ଲୋକପ୍ରିୟ.....
ସୁନ୍ଦର.....
ଜଟିଳ.....

୬. ‘ସରୋଜିନୀ’ ଜଣେ ଝିଅର ନାମକୁ ବୁଝାଉଛି । ‘ଭାରତ’ ଏକ ଦେଶର ନାମକୁ ବୁଝାଉଛି । ସେହିପରି ଆଉ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ନାମ ଏ ପାଠରୁ ଖୋଜି ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା କୋଠରୀମାନଙ୍କରେ ଲେଖିବା ।

୭. ଯୋଡ଼ା ଶବ୍ଦର ଗୋଟିଏ ଭାଗ ପ୍ରଜାପତିର ଗୋଟିଏ ଡେଣାରେ, ଆଉ ଭାଗଟି ଅନ୍ୟ ଡେଣାରେ ରହିଛି । ଆସ, ଯେଉଁ ଭାଗ ସହିତ ଯେଉଁ ଭାଗର ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ତାକୁ ବାଛି କୋଠରୀ ଭିତରେ ଲେଖିବା ।

୮. ବନାନ ଠିକ୍ ଥିବା ଶବ୍ଦଟିକୁ ତଳ କୋଠରୀରେ ଲେଖିବା ।

ସାହାଯ୍ୟ	ଅଧିବେଶନ	ପ୍ରଶଂସା	ସରୋଜୀନୀ		
ସାହାଯ୍ୟ	ଅଧିବେଶନ	ପ୍ରସଂଶା	ସରୋଜିନୀ		

୯. ନିମ୍ନ ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ପାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଚିଆରି କରିବା ।

(କ) ସରୋଜିନୀଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଅପ୍ପୋରନାଥ ଚକ୍ରୋପାଧ୍ୟାୟ ।

(ଖ) ଝିଅଟି ଅଙ୍କ ନ କରି ଲେଖିପକାଇଲା ଗୋଟିଏ କବିତା ।

(ଗ) କବିତାଟି ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା ।

(ଘ) ୧୯୧୪ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସରୋଜିନୀ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ ।

(ଙ) ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା ପରେ ସେ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶର ରାଜ୍ୟପାଳ ହେଲେ ।

୧୦. ‘ଗଲେ’କୁ ଯେପରି ‘ଗମନ କଲେ’ ବୋଲି ଲେଖାଯାଇ ପାରୁଛି, ସେହିପରି ନିମ୍ନରେ ଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବା ।

ଦେଖିଲେ

ଶୋଇଲେ

ଶୁଣିଲେ

କାଟିଲେ

୧୧. ମୁଁ ଗଲି । ତୁମେ ଗଲ । ସେ ଗଲା ।

ସେହିପରି କ’ଣ ହେବ

ମୁଁ ଖାଇଲି । ତୁମେ । ସେ ।

ମୁଁ ବସିଲି । ତୁମେ । ସେ ।

ମୁଁ ଲେଖିଲି । ତୁମେ । ସେ ।

ତୁମପାଇଁ କାମ

- ସରୋଜିନୀଙ୍କର ଯେପରି ପିଲାଦିନୁ କବିତା ଲେଖିବା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଥିଲା, ତୁମର ସେହିପରି କେଉଁକେଉଁ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଅଛି ଲେଖ ।
- ଗାଈ, କିମ୍ବା ଚଢ଼େଇ କିମ୍ବା ଫୁଲ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କବିତା ଲେଖ ।
- ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ୫ଧାଡ଼ିରେ ଲେଖିବା ।